

Rekenkameronderzoek toeristisch beleid

28-3-2019 | 's-Hertogenbosch

Rapportage gemeente Putten

Samenwerkende rekenkamercommissies Elburg, Nunspeet,
Oldebroek, Putten

Conclusies en aanbevelingen

1. Het toeristisch beleidsplan 'Het bomendorp komt tot leven' komt uit 2016. De concrete invulling volgt nu vanuit Dromenlab. De gemeentelijke inzet aan budget en capaciteit komen overeen met de toeristische ambities. *De beleidsdoelstellingen zijn nog niet SMART geformuleerd. De uitwerking van acties vanuit het Dromenlab is een ideaal moment om hier mee te starten.*
2. De raad geeft aan toerisme belangrijk te vinden maar dit komt niet altijd duidelijk naar voren in heldere focus en een proactieve houding. De raad stuurt en reageert met name op deelonderwerpen, maar de stip op de horizon/koers en samenhang zijn (nog) niet duidelijk genoeg. *Het is aan te raden dat de raad meer proactief invulling geeft aan haar kader stellende en controlerende de rol, en dat het college de raad meer betreft en informeert. Dit gaat verder dan het informeren over voortgang en het voorleggen van nieuw beleid. Dit gaat ook om het vergroten van de expertise van raadsleden zodat beslissingen onderbouwd genomen kunnen worden. Gezien het belang van de toeristische sector (8,5% van het totaal aantal banen in de gemeente) en de complexiteit van de opgaven (het grote vakantieparkenaanbod en het vitaal houden van de dagrecreatieve sector) is dit niet onbelangrijk.*
3. De gemeenten op de Veluwe vormen een netwerk door verschillende samenwerkingen en gezamenlijke projecten. Maar dit netwerk staat of valt bij het je ervan bewust zijn dat je het als gemeente alleen niet redt om de uitdagingen (in de toeristische sector) aan te gaan. Wat in het regionaal belang is, is veelal ook van lokaal belang. Misschien niet altijd direct of meteen, maar wel indirect of op termijn. Dit vraagt wel om het goed betrekken van de lokale spelers en de raad. Samenwerking en draagvlak zijn niet alleen op regionaal, maar ook op lokaal niveau essentieel. *Om binnen deze bewegingen lokaal goede afwegingen te kunnen maken en kaders te kunnen stellen, is het daarom van groot belang dat de raad goed op de hoogte is van wat er speelt in de toeristische sector. Dit rapport biedt handvatten om dit te versterken.*
4. Het aantal toeristische overnachtingen in de gemeente Putten is vergelijkbaar met gemeente Oldebroek (ruim 450.000 per jaar). Dit is exclusief overnachtingen in verblijfsobjecten o.b.v. forenzenbelasting. Volgens gemeentelijke schatting vinden er jaarlijks tussen de 200.000 en 275.000 overnachtingen plaats in dergelijke verblijfsobjecten. Deze

Conclusies en aanbevelingen

overnachtingen zijn in dit onderzoek verder buiten beschouwing gelaten. De totale toeristische bestedingen bedroegen in 2017 bijna € 29 miljoen (van dagrecreatie en verblijfstoerisme samen). De gemeente Putten laat de sterkste groei in toeristische bestedingen zien in vergelijking met de andere 3 Noord Veluwe gemeenten. Putten is net als de andere 3 Noord Veluwe gemeenten sterk afhankelijk van verblijfsrecreatie.

- De gemeente Putten reageert met name op de onderkant van de verblijfsrecreatieve markt met haar beleid op vitale vakantieparken. De raad heeft hierover aangegeven het belangrijk te vinden dat recreatie ook recreatie blijft en heeft in december 2016 niet ingestemd met de voorgestelde saneringsinstrumenten.

Voor de kwaliteit, uitstraling en imago van de lokale sector en het landschap is het van belang om grote stappen te kunnen zetten, zeker met het oog op de omvang van het verblijfsaanbod. Daarnaast is het belangrijk om de focus te verschuiven van veiligheid, naar tevens het inspireren van de bedrijven die nu nog goed zitten om in beweging te blijven/kwaliteit op peil te houden/aansluiting op de markt niet te verliezen. Sinds recent werkt de gemeente aan deze bredere focus.

- Landgoed Schovenhorst is als gebied met recreatieve voorzieningen een belangrijke trekker in de gemeente Putten. Daarnaast zijn Dutch Golf Putten, Sauna Drôme, het Bosbad en Leisurelands strand Nulde trekkers. De gemeente Putten kent in vergelijking met de andere 3 Noord Veluwe gemeenten een relatief omvangrijk dagrecreatief aanbod en trekt de meeste dagbezoeken. De groei in het aantal dagbezoeken is echter relatief gering. De binnenlandse markt is van zeer groot belang voor de gemeente Putten.

De binnenlandse (en buitenlandse!) concurrentie onder toeristische bestemmingen is groot. Bovenstaand zijn signalen dat de aandacht voor een continue (door)ontwikkeling van (bestaand) aanbod, dat aansluit bij de veranderende vraag en internationale markt, niet mag verslappen. WV+ Putten vervult hierbij een belangrijke netwerk- en ontwikkelrol. Het blijft noodzakelijk om te investeren (tijd, budget, inspiratie, kennis) in het vitaliseren van vakantieparken. Daarnaast raden we aan om de vitaliteit van dagrecreatie te onderzoeken en hoe deze te versterken is. Dit geeft inzicht in de kansen om de bezoekers beter te bedienen, meer gespreid over het jaar te trekken en meer bestedingen te genereren.

Inhoud

Deel A: Hoofdrapport	6
Hoofdstuk 1. Inleiding	7
Hoofdstuk 2. Vraagstelling en afbakening	10
2.1 Vraagstelling	11
2.2 Afbakening	12
Hoofdstuk 3. Het toeristisch speelveld	13
3.1 Inleiding	14
3.2 Lokaal speelveld	15
3.3 Regionaal speelveld	16
Hoofdstuk 4. Ontwikkeling van de sector	18
4.1 Inleiding	19
4.2 Dagrecreatief aanbod	20
4.3 Dagrecreatieve bezoeken	21
4.4 Toeristische overnachtingen	22
4.5 Economische impact	23

Inhoud

Hoofdstuk 5. Normenkader	24
5.1 Inleiding	25
5.2 Beoordeling	26
Hoofdstuk 6. Benchmark	30
6.1 Inleiding	31
6.2 Vergelijkend overzicht	32
6.3 Toelichting en duiding	33
Deel B: Bijlagen	35
Bijlage 1 - Deelvragen	36
Bijlage 2 – Overzicht gesprekspartners	37
Bijlage 3 – Werkwijze impactraming	38
Bijlage 4 – Vergelijking van ontwikkeling van de sector	40
Bijlage 5 – Vergelijking van beoordeling normenkader	43
Bijlage 6 - Beantwoording deelvragen Putten	46

A

Deel A

Hoofdrapport

01

Inleiding

1.1 Inleiding

*Een mooi moment om
zowel terug te blikken,
als vooruit te kijken*

Voor u ligt de rapportage van het rekenkameronderzoek naar het toeristisch beleid van de gemeenten Elburg, Nunspeet, Oldebroek en Putten. Deze vier gemeenten maken deel uit van de regio Noord-Veluwe en hoewel onderling erg verschillend qua karakter, is de toeristische sector voor elk van de gemeenten een economisch speerpunt. Naast bestedingen en werkgelegenheid kan toerisme ook een meer sociaaleconomische impact hebben zoals banen voor laagopgeleiden en (behoud van) voorzieningen.

De samenwerkende rekenkamercommissies hebben ZKA Leisure Consultants gevraagd om dit onderzoek uit te voeren. Na de gemeenteraadsverkiezingen afgelopen voorjaar is inmiddels een nieuwe collegeperiode aangebroken. Dit biedt een mooi moment om middels onderzoek zowel terug te blikken als vooruit te kijken naar de effectiviteit van het toeristisch beleid over de periode 2014-2018.

Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is dat de uitkomsten de Raadsleden van de vier gemeenten ondersteunt in hun controlerende taak, inzicht geeft in doelmatigheid en doeltreffendheid van het gevoerde beleid en aanbevelingen geeft voor de toekomst. Dit laatste kan de Raadsleden ondersteunen bij het mogelijk (opnieuw) vaststellen van kaders van het toeristisch beleid.

Onderzoeksopzet

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van verschillende onderzoeksinstrumenten. Zo is er een documentstudie uitgevoerd naar relevante visies, nota's en dergelijke, zijn er verschillende gesprekken gevoerd met zowel de gemeente (wethouder, betrokken ambtenaar, gemeenteraad) als met lokale en regionale partners en hebben er schouws plaatsgevonden van het onderzoeksgebied voor de lokale context. Daarnaast is een zogenaamde monitor vrijetijdseconomie uitgevoerd om grip te krijgen op de omvang en de impact van de toeristische sector.

Leeswijzer

Elk van de vier gemeenten heeft een eigen rapport. In elk rapport is een vergelijking opgenomen met de andere gemeenten. Deze vergelijking komt voort uit samenwerking van de rekenkamer-commissies en biedt de mogelijkheid om je als gemeente te spiegelen ten opzichte van andere gemeenten.

Elk rapport is als volgt opgebouwd:

- H2: Vraagstelling van het onderzoek en de afbakening van het begrip toerisme.
- H3: Samenvattend overzicht van het toeristisch speelveld.
- H4: Resultaten van het onderzoek naar de omvang en de impact van de toeristische sector.
- H5: Het normenkader en een overzicht van de beoordeling van de gemeente.
- H6: Een benchmark waarin de vier gemeenten met andere gemeenten worden vergeleken.
- Bijlagen waarin onder andere de 4 gemeenten onderling worden vergeleken, toelichting op de opzet van het onderzoek en de beantwoording van de onderzoeksvragen zijn terug te vinden.

02

Vraagstelling en afbakening

2.1 Vraagstelling

Draagt het beleid bij aan het toeristisch product, met profijt voor de gemeenschap?

De hoofdvraag van dit onderzoek is als volgt geformuleerd:

Draagt het gemeentelijk beleid bij aan de ontwikkeling en versterking van toerisme als economisch product, met profijt voor de gemeenschap en de gemeente?

Om tot een antwoord op deze onderzoeksvraag te komen, worden een aantal deelvragen behandeld over doeltreffendheid, doelmatigheid en de rol van de raad. Zie bijlage 1 voor een volledig overzicht van de deelvragen. De deelvragen zijn tevens verwerkt in het normenkader (zie H5).

2.2 Afbakening

Het fenomeen 'toerisme' beschouwen we als een samengesteld product. Hoe je als recreant of toerist je bezoek ervaart, is afhankelijk van verschillende factoren: van het informatie zoeken over de bestemming, de reis, de ontvangst bij je verblijfsaccommodatie tot de dingen die je ziet, doet en proeft. Met andere woorden, je uiteindelijke beleving is samengesteld uit een aantal onderdelen:

- **Omgeving:** het landschap, de natuur, het dorpsgezicht, architectuur, erfgoed, cultuur et cetera. Dit is doorgaans de reden dat men een bestemming bezoekt.
- **Accommodatie:** het verblijf in verblijfsaccommodaties zoals hotels, campings en bungalowparken.
- **Organisatie:** de gastvrije dienstverlening van de bestemming zoals het dagrecreatieve aanbod (denk aan musea en attracties), de toeristische informatie voorzieningen en marketing, het horeca en retail aanbod, evenementen, toeristische infrastructuur (paden en routes) et cetera.

In vitale en sterke toeristische bestemmingen vormen omgeving, accommodaties en organisatie een eenheid. De onderdelen zijn ieder op zich goed voor elkaar en compleet, maar daarnaast ook op elkaar afgestemd en ondersteunen en versterken ze elkaar. Dit vraagt om samenwerking. Onderling, binnen een gemeente zelf, maar ook met de regio. Het volgende hoofdstuk gaat verder in op dit speelveld.

03

Het toeristisch
speelveld

3.1 Inleiding

Als gemeente werk je niet alleen aan de toeristische sector, maar heb je te maken met verschillende partijen. Lokale samenwerking is van groot belang, met de sector en lokale spelers zoals een VVV of een toeristisch platform of ondernemersvereniging. Maar ook in regionaal verband zijn er op de Noord Veluwe vele en diverse samenwerkingen te vinden.

Dit hoofdstuk brengt de belangrijkste lokale en regionale spelers en verbanden in beeld. Met behulp van een samenvattend overzicht wordt de relatie met de gemeente geschetst. Zo ontstaat inzicht in het lokaal en regionaal speelveld waarbinnen de gemeente zich begeeft en zelf ook een belangrijke partner is. Om makkelijk de vergelijking te leggen met de andere 3 gemeenten, zijn deze tevens in het overzicht opgenomen.

N.B. Het overzicht is niet uitputtend maar geeft de belangrijkste spelers weer (overeengekomen in samenspraak met de gemeenten).

3.2 Lokaal speelveld

	ELBURG	NUNSPEET	OLDEBROEK	PUTTEN
LOKALE SECTOR	<p>Stichting Promotie Elburg (sinds 2014). Samenwerking van winkeliers, recreatieondernemers, horeca en musea. Momenteel niet heel actief, maar signalen dat hier binnenkort verandering in komt.</p> <p>Stichting Museumstad Elburg (sinds 2014). Samenwerking van de tien musea in Elburg t.b.v. afstemming en kwaliteitsverbetering. Ontvangt en verdeelt subsidie van gemeente.</p>	<p>Toeristisch Recreatief Overleg Platform (TROP). Deelnemers zijn ondernemers, belangenorganisaties (OVN, OVE, VVW), Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, wethouder is voorzitter en beleidsadviseur is secretaris. Doel is het uitwisselen van informatie. Drie keer per jaar overleg, door de gemeente geïnitieerd.</p>	<p>Toeristisch Platform Oldebroek (TPO) (sinds 2004). Sinds 2015 geformaliseerd. Doel: versterking van de toeristische sector. Werkt momenteel aan het opstellen van een toeristische visie. TPO is onderdeel van Stichting Natuurkracht Oldebroek. Stichting Natuurkracht/TPO ontvangt een subsidie van de gemeente, mede ter promotie van Oldebroek en versterken van onderlinge samenwerking en ontwikkeling van het toeristisch product.</p>	<p>Puttense Recreatie Ondernemers Vereniging (PROV). Vertegenwoordigt dag- en verblijfsrecreatie in de gemeente Putten. Doel is het vertegenwoordigen en bevorderen van recreatie en recreatief ondernemerschap.</p>
GASTHEERSCHAP	<p>De VVW-functie wordt sinds 2014 door Museum Elburg vervuld. Verantwoordelijk voor het gastheerschap. Museum Elburg ontvangt subsidie van de gemeente voor uitvoering van de VVW-taken.</p>	<p>Stichting Nunspeet uit de kunst (sinds 2015). Verantwoordelijk voor het gastheerschap (de VVW-kantoren) en promotie van de gemeente (i.s.m. partners). Daarnaast ondersteunt en organiseert de stichting evenementen en ontwikkelt ze producten. Ontvangt subsidie van gemeente voor haar taken. Maandelijks afstemming met ambtenaar gemeente.</p>	<p>Oldebroek heeft geen VVW. De toeristische informatievoorziening is beperkt (folders bij Landal en website/magazine NatuurlijkOldebroek.nl).</p>	<p>VVW Putten+. Verantwoordelijk voor het gastheerschap, heeft een netwerkfunctie, speelt rol bij productontwikkeling en bij evenementen voor winkeliersvereniging. Vaste periodieke overleggen met gemeente: maandelijks met ambtenaren en halfjaarlijks met wethouder. Ontvangt subsidie van gemeente voor haar taken.</p>

3.3 Regionaal speelveld

	ELBURG	NUNSPEET	OLDEBROEK	PUTTEN
PROVINCIE GELDERLAND	Provinciaal programma toerisme en recreatie. Nieuwe koersnotitie bestaat uit 3 lijnen: verbeteren kwaliteit, bekendheid en verhaallijnen. Uitwerking in uitvoeringsagenda en ontwikkelfonds volgen. Tot stand gekomen door netwerkbijeenkomst, waarbij gemeente Ermelo de samenwerkende gemeenten op de Noord Veluwe (SNV) vertegenwoordigt. Met de 4 gemeenten is zowel indirect contact (via Veluwe Alliantie/vertegenwoordiger SNV) als direct (bilateraal).			
SAMENWERKING NOORD VELUWE (SNV)	Sinds 2018, vervanging van het voormalige Regio Noord Veluwe. Hiermee is de samenwerking niet meer gevat in een aparte organisatie, maar kiezen de gemeenten zelf aan welke onderwerpen ze mee doen. In het geval van het beleidsveld toerisme zijn de 4 gemeenten allen aangesloten en is gemeente Ermelo zogenaamd gastheergemeente (verantwoordelijk voor het beleidsveld en vertegenwoordiger van de gemeenten binnen diverse overleggen zoals provinciale netwerkbijeenkomsten en de Veluwe Alliantie).			
VELUWE ALLIANTIE	Netwerksamenwerking (sinds 2018). Brede samenwerking tussen partners: recreatieondernemers, grondeigenaren, terreinbeheerders, provincie Gelderland en 21 Veluwse gemeenten. Komt voort vanuit het overleg in het kader van de provinciale gebiedsopgave 'Veluwe op 1'. Contact vindt op bestuurlijk niveau voornamelijk indirect plaats via vertegenwoordiger gemeente Ermelo (namens SNV). Het Veluwe Team is de schakel tussen de Veluwe Alliantie en de ambtelijke organisatie. Door middel van 4 Veluwe Netwerk bijeenkomsten wordt informatie gedeeld over lopende projecten en Veluwegemeenten-onderwerpen aangaande de 'Veluwe op 1' opgave. Jaarlijks wordt een Veluwecongres georganiseerd, waar alle partners (ook raadsleden) uitgenodigd worden, waar nieuwe initiatieven getoond worden en verslag wordt gedaan van lopende projecten.			
VITALE VAKANTIEPARKEN	In het Programma Vitale Vakantieparken (sinds 2013) werken 11 Veluwe gemeenten en de provincie Gelderland samen volgens een coöperatief systeem (vrijwillig maar niet vrijblijvend). Doel van het programma is een divers en kwalitatief goed aanbod van vakantieparken te realiseren. De bestuurlijke coördinatoren van de gemeenten en de provincie geven opdracht, zetten hooflijnen uit en bewaken de voortgang. De concrete uitwerking gebeurt op gemeentelijk niveau. De gemeente Ede host sinds 1 januari 2019 het programma voor de 11 Veluwe gemeenten (het programmateam, voorheen gehost door de gemeente Ermelo). Nieuw in 2018 is het besluit tot oprichting van de Ontwikkelingsmaatschappij (formeel opgericht op 14 februari 2019, de gemeente Nunspeet neemt hier voorlopig geen deel aan).			
VISIT VELUWE	Destinatie marketing organisatie (sinds 2014). Verantwoordelijk voor de uitvoering van de marketing van de Veluwe naar heel Nederland en buitenland. Dit gebeurt a.d.h.v. 4 pijlers: actief, cultuur, taste en relax. Heeft jaarlijks overleg met de gemeente, regelmatig contact met lokaal gastheerschap, is aanwezig bij belangrijke netwerkmomenten (zoals Dromenlab in de gemeente Putten) en voert kennismakingsgesprekken met nieuwe beleidsambtenaren, wethouders en raden.			

	ELBURG	NUNSPEET	OLDEBROEK	PUTTEN
COÖPERATIE GASTVRIJE RANDMEREN	Samenwerkingsverband voor de Randmeren. Het doel is het kwaliteitsniveau van het natuur- en recreatiegebied Randmeren te behouden en waar mogelijk te verhogen en de robuustheid van het gebied te versterken. De wethouders van de 4 gemeenten hebben zitting in de Algemene Ledenvergadering (het hoogste orgaan). De ambtelijke vertegenwoordiging heeft een adviserende rol en bereidt middels een halfjaarlijks Ambtelijk Vooroverleg de ALV voor.			
HANZESTEDEN MARKETING	Het doel van Hanzesteden Marketing is het verbeteren van het imago, het vergroten van de naamsbekendheid en het vergroten van het aantal bezoekers aan de Hanzesteden.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
RECRON	Landelijke brancheorganisatie voor recreatieondernemers. Behartigt de belangen van haar leden op regionaal en nationaal niveau. Heeft contact met (aangesloten) lokale ondernemers in de 4 gemeenten, maar o.a. ook met beleidsadviseurs en wethouders, is inspreker bij raadsvergaderingen en speelt een actieve rol bij Vitale Vakantieparken (regionaal en landelijk).			
LEISURELANDS	Gemeente is aandeelhouder.	Gemeente is aandeelhouder. Daarnaast vinden bevinden zich 2 Leisurelands recreatieplassen binnen de gemeente, waardoor er tevens contact kan zijn over ruimtelijk beleid i.r.t. ontwikkelplannen.	Gemeente is geen aandeelhouder.	Gemeente is aandeelhouder. Daarnaast vinden bevindt zich 1 Leisure Lands recreatieplas binnen de gemeente, waardoor er tevens contact kan zijn over ruimtelijk beleid i.r.t. ontwikkelplannen.

04

Ontwikkeling
van de sector

Wat is eigenlijk de omvang en de impact van de toeristische sector?

4.1 Inleiding

Naast een beeld van het speelveld is het voor de context van belang om meer inzicht te hebben in de sector. Want hoeveel bezoeken en overnachtingen vinden er eigenlijk plaats en wat is de economische impact hiervan? Om op deze vragen een antwoord te krijgen is een zogenaamde monitor vrijetijdseconomie uitgevoerd (zie bijlage 3). Hierbij zijn verschillende onderzoeksmethoden gecombineerd. Zo zijn dagrecreatieve aanbieders benaderd met een vragenlijst om inzicht te krijgen in deze sector. Met behulp van toeristenbelastingcijfers is de ontwikkeling van het aantal toeristische overnachtingen in kaart gebracht. Vervolgens zijn de toeristische bestedingen berekend die voortkomen uit deze aantallen dagbezoeken en toeristische overnachtingen. Tot slot is de werkgelegenheid weergegeven. Voor de werkgelegenheid is een andere bron gebruikt en is dus niet direct afgeleid van de genoemde aantallen en bestedingen in dit hoofdstuk.

Zie bijlage 4 voor een vergelijking van de resultaten met de andere 3 gemeenten.

4.2 Dagrecreatief aanbod

Deze pagina geeft een overzicht van de omvang van het dagrecreatieve aanbod. Daarnaast is weergegeven wat de trekkers zijn. Dit zijn de absolute bezienswaardigheden met een bovengemiddeld bereik, de reden om te komen.

TYPE	AANTAL AANBIEDERS	TREKKERS
ATTRACTIES	7	Landgoed Schovenhorst is als gebied met recreatieve voorzieningen (Bostoren, museum, paden/routes etc.) een belangrijke trekker in de gemeente Putten. Daarnaast zijn Dutch Golf Putten , Sauna Drôme , het Bosbad en Leisurelands strand Nulde trekkers.
MUSEA	4	
SPORTIEF/OUTDOOR	8	
THEATER	1	
TOTAAL	20	

Denk bij attracties bijvoorbeeld aan tuinen en historische/bijzondere bouwwerken zoals molens en gemalen die open zijn voor recreatief bezoek, theaters en wellness. Tot de categorie sportief/outdoor horen bijvoorbeeld zwembaden, (mini)golfbanen, (indoor) speelparken, oeverrecreatie, huifkartochten, rondvaarten en outdoor activiteiten. Naast het bovenstaande aanbod telt de gemeente Putten 7 evenementen van 5.000 of meer bezoekers en/of die belangrijk zijn voor de gemeente. Het evenement BOOM IN' Putten is nieuw en bestaat sinds 2016.

EVENEMENTEN		
Automobielparade	Soul Survivor	Koningsdag
BOOM IN' Putten	Ossenmarkt	
Total Agri Beachpull	Winterfeest	

Landgoed Schovenhorst is als gebied één van de belangrijkste trekkers

4.3 Dagrecreatieve bezoeken

Het aantal dagbezoeken aan toeristische aanbieders zoals attracties, musea en sportieve/outdoor activiteiten, evenementen en wandelaars en fietsers in de gemeente Putten, telde in totaal ruim 1,1 miljoen in 2017. In onderstaande tabel is een uitsplitsing gemaakt over deze typen dagrecreatie.

TYPE DAGRECREATIE	AANTAL BEZOeken 2017
Toeristische aanbieders	668.600
Evenementen	35.000
Wandelen en fietsen	433.100
Totaal	1.136.700

Ten opzichte van 2014 is het totaal aantal dagbezoeken gegroeid met 2%. Van de 4 Noord Veluwe gemeenten ontvangt de gemeente Putten veruit de meeste dagbezoeken. Leisurelands strand Nulde heeft hier een belangrijk aandeel in. De recreatieplas trok 477.000 bezoeken in 2017.

De binnenlandse markt is van zeer groot belang voor de gemeente Putten. Bijna alle bezoekers aan toeristische aanbieders zoals attracties, musea en sportieve/outdoor activiteiten komt uit Nederland. Dit is ruim boven het gemiddelde van de 4 gemeenten samen.

	Nederland	Duitsland	België	Overig buitenland
Putten	97%	1%	1%	1%
gemiddelde 4 gemeenten	87%	5%	6%	2%

De toeristische aanbieders zien de toekomst positief tegemoet. De toeristische aanbieders verwachten 2018 veelal af te hebben gesloten met stabiele of groeicijfers ten opzichte van 2017. Het is met name de culturele sector die stabiele bezoekcijfers verwacht. Vrijwel alle aanbieders staan (zeer) positief tegenover de toekomst van hun bedrijf/organisatie.

Zie bijlage 4 voor een vergelijking van de resultaten met de andere 3 gemeenten.

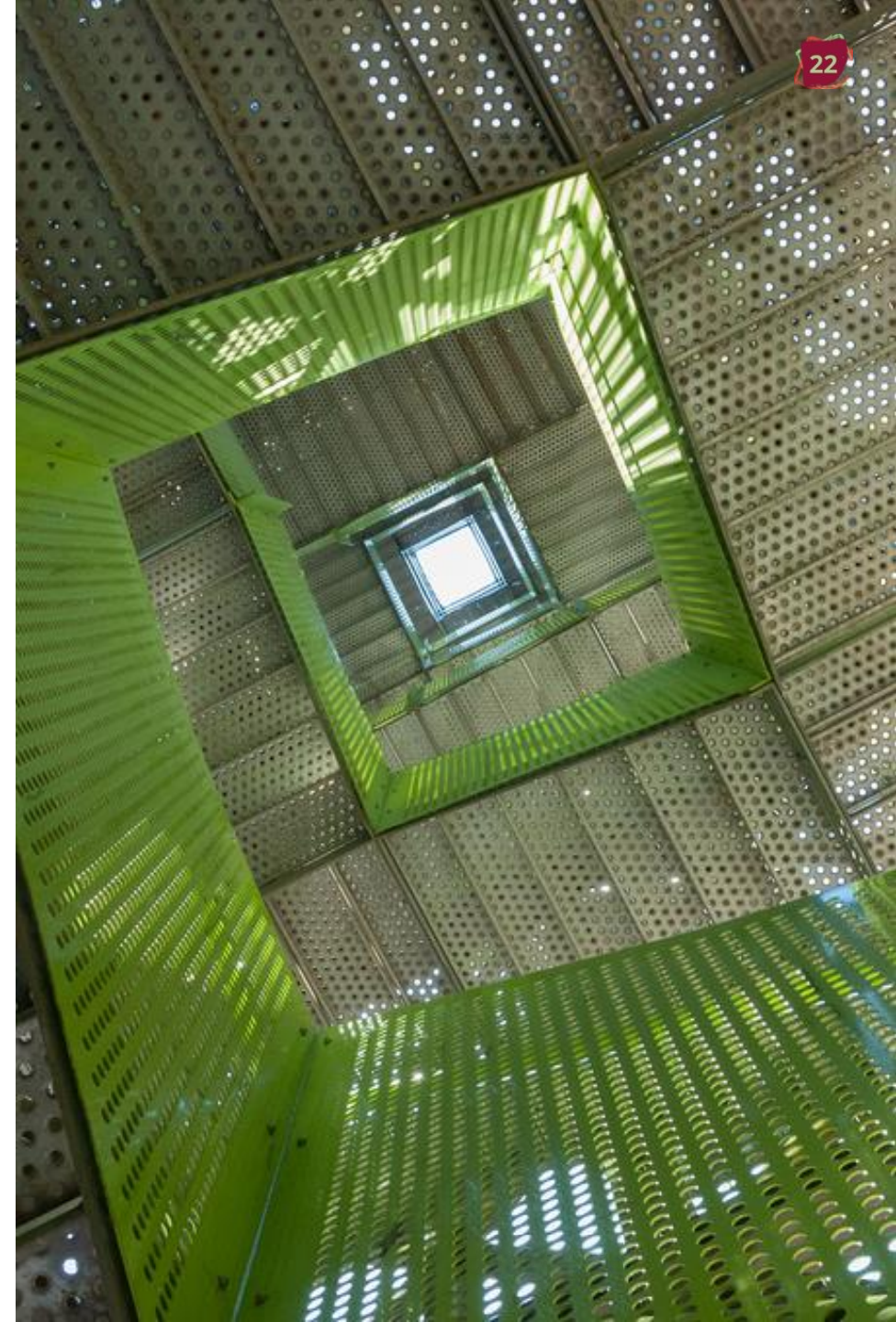
4.4 Toeristische overnachtingen

In de gemeente Putten vonden in 2017 ruim 450.000 toeristische overnachtingen plaats. Ten opzichte van het jaar 2014 is dit een groei van ca. 14%. Met name de hotelsector in de gemeente Putten laat een sterke groei zien over de periode 2014-2017. Het aandeel toeristische overnachtingen dat in hotels plaatsvindt is dan ook gegroeid van 22% naar 27%.

2014	2015	2016	2017	GROEI T.O.V. 2014
396.100	426.500	431.100	451.300	14%

Bovenstaande cijfers zijn op basis van toeristenbelastingcijfers berekend. Toeristische overnachtingen zijn de overnachtingen die via de toeristenbelasting worden verrekend, inclusief forfaitair (overnachtingen op seizoen- en jaarplaatsen van campings). Overnachtingen in verblijfsobjecten die door middel van forenzenbelasting worden aangeslagen, maken dus géén onderdeel uit van bovenstaand overzicht. Dit betekent dat voor de gemeente Putten (met een groot vakantieparkenaanbod) de totale overnachtingen op recreatieve bestemmingen naar alle waarschijnlijkheid aanzienlijk hoger zullen zijn dan bovenstaande cijfers over de toeristische overnachtingen. Volgens gemeentelijke schatting vinden er jaarlijks tussen de 200.000 en 275.000 overnachtingen plaats op vaste plaatsen. Deze overnachtingen op vaste plaatsen zijn in dit onderzoek verder buiten beschouwing gelaten.

Zie bijlage 4 voor een vergelijking van de resultaten met de andere 3 gemeenten.

4.5 Economische impact

Bestedingen

De totale toeristische bestedingen bedroegen in 2017 bijna € 29 miljoen¹. Ten opzichte van 2014 is dit een groei van 8%.

CATEGORIE	TOERISTISCHE BESTEDINGEN 2017
Verblijfstoerisme	€ 18.677.000
Dagrecreatie	€ 10.285.000
Totaal	€ 28.962.000

De gemeente Putten laat de sterkste groei in toeristische bestedingen zien in vergelijking met de andere 3 gemeenten.

Werkgelegenheid

Het aantal banen in de sector recreatie en toerisme bedroeg 810 in het jaar 2017 (bron: Lisa, 2017). Ten opzichte van 2014 is dit een toename van 8%. Het aantal banen heeft betrekking op het totaal aantal fulltimers, parttimers en uitzendkrachten dat werkzaam is in de sector.

Het aandeel van de sector recreatie en toerisme in het totaal aantal banen in de gemeente was 8,5% in 2017 (8,3% in 2014). Dit is groter dan het gemiddelde aandeel van de toeristische sector in Nederland: 6,8%.

¹ Dag- en verblijfstoeristen maken gebruik van lokale horecavoorzieningen. Deze uitgaven zijn onderdeel van de totale toeristische bestedingen en de werkgelegenheid.

De toeristische bestedingen en het aantal banen zijn de laatste jaren aanzienlijk toegenomen

05

Normenkader

5.1 Inleiding

De gemeente is beoordeeld aan de hand van een normenkader. In dit normenkader komen de onderwerpen uit de onderzoeksvragen terug (zie H2). Het kader is in overleg met de rekenkamercommissie vastgesteld. De praktische uitvoerbaarheid stond hierbij voorop. Dit betekent enerzijds dat de normen de praktijk dienen te representeren en anderzijds dat de normen operationeel meetbaar dienen te zijn. De opzet van het kader valt uiteen in vier samenhangende thema's:

- A. Beleid, strategie en doelstellingen
- B. Organisatie en financiering
- C. Rol van de raad
- D. Ontwikkelingen en effecten

De volgende pagina's presenteren de uitkomst van de beoordeling. Afhankelijk van de norm zijn de beoordelingsopties ja/nee of goed/matig/onvoldoende.

Zie bijlage 5 voor een vergelijking met de andere 3 gemeenten.

5.2 Beoordeling

A. BELEID, STRATEGIE EN DOELSTELLINGEN		OORDEEL	TOELICHTING
A1	Is er specifiek beleid ontwikkeld op gebied van toerisme en recreatie incl. evenementen?	Ja	Het toeristisch beleidsplan 'Het bomendorp komt tot leven' komt uit 2016. Hoofddoelstellingen uit dit beleid zijn kwaliteitsverbetering en innovatie verblijfsrecreatie, dagrecreatie waar mogelijk uitbreiden met oog voor het belang van cultuur en natuur en de sector sterker verbinden en stimuleren. Hiertoe is een activiteitenplan opgesteld. Deze is nog niet concreet, maar voorziet wel in 'haakjes'. De concrete invulling volgt nu vanuit Dromenlab (dit is ook benoemd in het coalitieakkoord). Daarnaast is er het Ruimtelijk beleidsplan 'Recreatief +' (uit 2016) dat (vooralsnog alleen) voorziet in instrumenten ter versterking van het huidige gebruik van vakantieparken. Verdere recente en actuele kaders en/of nadere uitwerkingen zijn vastgelegd in Toekomstvisie Putten 2030 (uit 2014), Ruimtelijke structuurvisie Putten 2030 (uit 2014) en Gebiedsvisie strand Nulde 2015-2025.
A2	Zijn de ambities en doelstellingen van dit beleid smart (specifiek, meetbaar, actiegericht, realistisch, tijdgebonden) geformuleerd?	Nee	<i>Het SMART-principe is een hulpmiddel om makkelijk doelstellingen te formuleren en te controleren. De letters staan achtereenvolgens voor Specifiek (is het doel duidelijk en concreet?), Meetbaar (aan welke (meetbare, waarneembare) voorwaarden is voldaan als het doel is bereikt?), Actiegericht (is het actiegericht en leidt het tot resultaat?), Realistisch (is het doel realistisch en haalbaar?), Tijdsgebonden (wanneer moet het doel bereikt zijn: zijn er start, tussentijdse en/of einddata?).</i> De doelstellingen zijn nog niet SMART geformuleerd. De concrete uitwerking van acties vanuit het Dromenlab is een ideaal moment om hier mee te starten. Ook geeft de monitor die in 2018 voor het eerst is uitgevoerd (bezoekersonderzoek) handvatten om met name de kwalitatieve aspecten van toeristisch bezoek beter inzichtelijk en meetbaar te maken.
A3	Hoe verhouden deze zich tot trends en ontwikkelingen in de markt (marktconformiteit)?	Onvoldoende	<i>Verblijfsstoerisme: Landelijk groeit de vraag naar hotelovernachtingen. Tevens is het aantal overnachtingen in (Air)B&B accommodaties groeiende. Landelijk staat de kampeermarkt onder druk. Er is veel aandacht voor de kwaliteit en vitaliteit van vakantieparken. Er is sprake van overaanbod op de onderkant van de markt, dit vraagt om andere oplossingen. Enerzijds ruimte geven voor het excelleren van bestaande en nieuwe topparken, anderzijds oplossingen zoeken voor parken die de 'recreatie' al zijn gepasseerd.</i> De gemeente Putten reageert binnen deze ontwikkelingen met name op de onderkant van de verblijfsrecreatieve markt met haar beleid op vitale vakantieparken. De raad heeft hierover aangegeven het belangrijk te vinden dat recreatie ook recreatie blijft en heeft in december 2016 niet ingestemd met de voorgestelde saneringsinstrumenten. Voor de kwaliteit, uitstraling en imago van de lokale sector en het landschap is het van belang om grote stappen te kunnen zetten, zeker met het oog op de omvang van het aanbod. De gemeente werkt momenteel aan een passende instrumentenbox hiervoor. Daarnaast is het belangrijk om de focus te verschuiven van primair de probleembedrijven en handhaving/controle, naar tevens het inspireren van de bedrijven die nu nog goed zitten om in beweging te blijven/kwaliteit op peil te houden/aansluiting op de markt niet te verliezen. Sinds recent werkt de gemeente aan deze bredere focus. Voor andere verblijfsvormen is er geen specifiek beleid (behalve het innemen van een positieve grondhouding). <i>Dagrecreatie: Landelijk en provinciaal is er veel aandacht voor goede toeristische infrastructuur (paden en bijpassende voorzieningen) en beleving (persoonlijke, interactieve ervaringen). Het evenementen en festival aanbod groeit en het aanbod dat onderscheidend is, is vaker aanleiding voor een kort bezoek (1-2 dagen).</i> Het evenementenaanbod in Putten is relatief kleinschalig en heeft een voornamelijk lokaal/regionaal bereik. Het bomenverhaal van Putten is nog erg onbekend, maar biedt wel een interessant aanknopingspunt om met name het dagrecreatieve aanbod te verbijzonderen.
A4	In hoeverre wordt beleidsmatig en financieel op evenwichtige wijze aandacht gegeven aan het samengestelde toeristisch-recreatieve product (omgeving, accommodaties, organisatie).	Goed	De 'omgeving' is geborgd in het beleidsplan Het Bomendorp komt tot leven. De aandacht voor 'accommodatie' komt met name terug in vitale vakantieparken en bijbehorend ruimtelijk beleid. Qua 'organisatie' is er met het opzetten en ondersteunen van VVV Putten+ een duidelijke keuze gemaakt voor lokaal gastheerschap, promotie en onderlinge samenwerking. Ook investeert de gemeente bewust in regionale verbanden (zie norm B3). Hiermee is de aandacht beleidsmatig evenwichtig gespreid, wat tevens financieel wordt ondersteund met bijbehorende subsidies/investeringen. Enig aandachtspunt is dat de ontwikkeling van de dagrecreatieve markt in de breedte, niet te veel onderbelicht raakt. Overigens is deze manier van kijken (met het toerisme als samengesteld en samenhangend product) niet alleen interessant en relevant op gemeentelijk niveau, maar ook op gebieds- of cluster niveau. Denk hierbij aan strand Nulde waarbij verschillende (en uiteenlopende) toeristische aanbieders samen de uitstraling van het gebied bepalen/beïnvloeden.

A. BELEID, STRATEGIE EN DOELSTELLINGEN		OOORDEEL	TOELICHTING
A5	Welke beoogde projecten, acties voor de afgelopen collegeperiode zijn gerealiseerd? Bij welke is dit niet gelukt en wat is hiervan de oorzaak?	Matig	Na faillissement van VBT in 2014 de lokale VVV succesvol in de lucht gehouden en aangevuld met de + (zie H3), Putten werkt actief mee binnen regionale samenwerkingen, er zijn stappen gezet op gebied van vitale vakantieparken en er is gestart met monitoring. Projecten die nog niet zijn gelukt: om met ondernemers tot een haalbare uitvoering van een Puttenkaart te komen, de bewegwijzering (bruine bordjes) loopt al 3 jaar en is nog niet afgerond (afstemming met ondernemers kost veel tijd) en de gemeente mist saneringsinstrumenten doordat het ruimtelijke beleid (uitwerking van vitale vakantieparken) niet is vastgesteld door de raad.
A6	Op hoeveel draagvlak kunnen deze rekenen vanuit de sector?	Matig	Bij op het opstellen van het beleidsplan Het Bomendorp komt tot leven is de sector niet echt betrokken geweest. Het actief betrekken van PROV bij de organisatie van bv. het thema café, het organiseren van Dromenlab en de netwerkrol die VVV+ vervult zijn belangrijke stappen die de gemeente zet/heeft gezet om goed aansluiting te houden met de sector. Aandachtspunt is het vertrouwen van ondernemers, wat door toezeggingen van de gemeente in het verleden, wat onder druk staat. De sector snapt dat de gemeente niet alles tegelijk kan. Maar dan is het des te belangrijker voor het behoud/versterken van draagvlak in de toekomst, om duidelijke keuzes te maken en deze helder te communiceren.
A7	Is er specifiek beleid en inzicht in de toeristenbelasting, wat de (meer)opbrengsten zijn en investeringen in de sectoren?	Ja	De inkomsten uit de toeristenbelasting zijn niet officieel gelabeld (het is geen doelbelasting), maar de gemeente zorgt er bewust voor dat er in breedte in de sector geïnvesteerd wordt (via bv. Vitale Vakantieparken, de VVV en het zwembad).

B. ORGANISATIE EN FINANCIERING		ORDEEL	TOELICHTING
B1	Bemensing: bij een gemeente die bepaalde ambities heeft op gebied van toerisme dienen voldoende fte's (vast en/of op projectbasis) beschikbaar te zijn voor het uitvoeren van het beleid.	Goed	Toeristische taken zijn bij verschillende mensen ondergebracht. Er is een beleidsmedewerker Economie, recreatie en toerisme (0,7 FTE), een bedrijvencontactpersoon die er daarnaast RO en economie beleidstaken bij doet (0,7 FTE) en er is een inhuurkracht specifiek voor R&T voor 2 dagen per week. Deze houdt zich specifiek bezig met Vitale Vakantieparken, de bezoekersmonitor en het innovatietraject/kwaliteitsimpuls verblijfsrecreatie ondernemers. De sector geeft aan te merken dat er sinds 2018 meer capaciteit (en continuïteit) is bij de gemeente.
B2	Grootte budget voor toerisme: de grootte van het beschikbare budget voor toerisme is niet significant hoger of lager dan in vergelijkbare gemeenten met een toeristisch karakter (op de Veluwe).	Goed	Het budget voor toerisme in de gemeente Putten is aanzienlijk en past goed bij het toeristische karakter van de gemeente. De grootte van het budget is aanzienlijk hoger dan in Elburg (beperkte verblijfs capaciteit) en in Oldebroek (weinig toeristische ambitie) en meer in verhouding tot de gemeente Nunspeet (dat qua omvang van de sector en ambities goed vergelijkbaar is met Putten).
B3	Relatie met externe partners: bij een succesvolle uitvoering van toeristisch beleid is er doorgaans sprake van goede cont(r)acten met hogere overheden, (regionale) promotie- en gastvrijheidsorganisaties alsmede de verschillende sectorvertegenwoordigingen.	Goed	Zie H3 voor een overzicht van de externe partners en een toelichting op de relatie. De regionale cont(r)acten zijn goed, evenals de samenwerking met de lokale promotie- en gastvrijheidsorganisatie VVV Putten+.

C. ROL VAN DE RAAD		ORDEEL	TOELICHTING
C1	De raad agendeert minimaal éénmaal (aan begin) collegeperiode het onderwerp toerisme in een gezamenlijke bijeenkomst om ambities en kaders gezamenlijk vast te stellen.	Nee	Dit is niet het geval. De raad geeft aan toerisme belangrijk te vinden maar dit komt niet altijd duidelijk naar voren in heldere focus en een proactieve houding. Raad stuurt en reageert met name op deelonderwerpen zoals vitale vakantieparken en fietspaden. Dit laatste onderwerp is opgepikt door de raad uit de informatiebrief en vervolgens zelf geagendeerd in de raadscommissie.
C2	De raad of raadscommissie vraagt (proactief) om zich structureel en regelmatig op hoogte te laten stellen van de voortgang en ontwikkelingen bijv. door een RIB (raadsinformatiebrief) of toelichting in een raadscommissie.	Nee	Dit is niet het geval. Het college informeert de raad/houdt raad op de hoogte over majeure onderwerpen zoals het toeristische beleid, het Bosbad en de Vitale Vakantieparken. Uit de raad komt echter het signaal dat deelonderwerpen inderdaad behandeld worden, maar dat de stip op de horizon/koers en samenhang niet duidelijk genoeg zijn.

D. ONTWIKKELINGEN EN EFFECTEN OP HET TOERISME		OOORDEEL	TOELICHTING ²
D1	De groei van het aantal dagbezoeken (periode 2014-2017) loopt (minimaal) in de pas met de groei van de andere 3 gemeenten.	Nee	De gemeente Putten laat een lichte groei van het aantal dagbezoeken zien (2%) in de periode 2014-2017. Dit is in vergelijking met de andere 3 gemeenten de laagste ontwikkeling (zie H4). Onder de toeristische aanbieders zien met name de attracties een groei in de bezoekersaantallen. In absolute aantallen ontvangt de gemeente Putten de meeste dagbezoeken, gevolgd door de gemeente Nunspeet (deze gemeente laat een groei zien van 3%). Gezien het ambitieniveau van de gemeente Putten is de groei relatief gering.
D2	De groei van het aantal overnachtingen (periode 2014-2017) loopt (minimaal) in de pas met de groei van de andere 3 gemeenten.	Ja	Dit is ruim het geval (zie H4). In de periode 2014-2017 is het aantal toeristische overnachtingen met 14% toegenomen. De gemeente Putten heeft het hoogste groeicijfer onder de 4 gemeenten. Deze groei komt met name voort uit betere bezetting van de hotels.
D3	De groei van de bestedingen en werkgelegenheid loopt (minimaal) in de pas bij de groei van de bestedingen en werkgelegenheid in de regio (periode 2014-2017).	Ja	De toeristische bestedingen en het aantal banen zijn beide met 8% toegenomen. De gemeente Putten laat de sterkste groei in toeristische bestedingen zien in vergelijking met de andere 4 gemeenten (zie H4). De groei van de werkgelegenheid gaat gelijk op met de regionale ontwikkeling: in de regio Veluwe en Veluwerand is het aantal banen in de recreatie en toerisme sector gegroeid met 8% in de periode 2014-2017 (bron: Lisa, 2017).

2

De genoemde cijfers zijn de resultaten van de voor dit rekenkameronderzoek uitgevoerde monitor vrijetijdseconomie van ZKA. Zie voor een uitgebreide toelichting hierop H4 en bijlage 3 en 4.

06

Benchmark

6.1 Inleiding

Voor een laatste en extra verdiepingsslag maakt dit hoofdstuk een vergelijking met andere gemeenten. Deze zogenaamde benchmark is uitgevoerd ten opzichte van 4 andere gemeenten. Het karakter/profiel van deze 4 gemeenten is vergelijkbaar met die van de gemeente Elburg, Nunspeet, Oldebroek of Putten, en/of liggen in dezelfde regio of ook in Gelderland.

De volgende pagina geeft eerst de vergelijking weer in een overzichtelijke tabel. Hierin staan de eigenschappen van de 8 gemeenten kort samengevat en de omvang van de toeristische sector. Op de vervolgpagina is een nadere toelichting op dit overzicht te vinden.

6.2 Vergelijkend overzicht

GEMEENTE	ELBURG	NUNSPEET	OLDEBROEK	PUTTEN	DOESBURG	ZUTPHEN	BERG EN DAL	VOORST
KARAKTER	Vesting- en Hanzestad. Rijk aan cultuurhistorie, gelegen op snijvlak Randmeren en Veluwe.	Op snijvlak Randmeren en Veluwe. Sterk in combinatie cultuur (kunst) en natuur en de levendige kern Nunspeet.	Landelijke gemeente op de Veluwe. Veelal kleinschalig aanbod met Landal Landgoed 't Loo als de grote trekker.	Op snijvlak Randmeren en Veluwe, met een diversiteit aan landschappen (water, bos, natuur, agrarisch), landgoederen en de levendige kern Putten.	Kleine vesting- en Hanzestad. Rijk aan cultuurhistorie.	Vesting- en Hanzestad. Rijk aan cultuurhistorie en levendig centrum.	Combinatie van heuvelachtig landschap en rivierengebied, vlakbij grote stad (Nijmegen). Divers aanbod aan (grotere) verblijfs- én dagrecreatieve aanbieders/ trekkers.	Op snijvlak van IJsselvallei en Veluwe. Enkele grote trekkers (als Thermen Bussloo) gelegen in weids, agrarisch buitengebied met een divers kleinschalig aanbod.
OPP. (KM2)	66	130	99	87	13	43	44	126
INWONERTAL	23.100	27.200	23.500	24.300	11.300	47.500	34.700	24.300
BESTEDINGEN VERBLIJFSTOERISME	€ 6.743.000	€ 24.506.000	€ 19.517.000	€ 18.677.000	€ 7.575.000	€ 7.413.000	€ 20.839.000	€ 10.613.000
BESTEDINGEN DAGRECREATIE	€ 3.501.000	€ 5.277.000	€ 2.183.000	€ 10.285.000	€ 3.558.000	€ 10.741.000	€ 13.832.000	€ 33.049.000
BESTEDINGEN TOTAAL	€ 10.244.000	€ 29.783.000	€ 21.700.000	€ 28.962.000	€ 11.134.000	€ 18.154.000	€ 34.671.000	€ 43.662.000

6.3 Toelichting en duiding

Eén van de eerste dingen die in het oog springt is dat de gemeenten Elburg en Doesburg niet alleen qua toeristisch profiel erg op elkaar lijken, maar dat de omvang van de sector ook goed vergelijkbaar is. De verblijfstoeristische sector van de 3 vestingsteden is kleiner dan in de andere benchmarkgemeenten en de dagrecreatieve inkomsten zijn bescheiden. Zutphen is hierin de uitzondering. Het museumbezoek is vergelijkbaar tussen Zutphen en Elburg, maar Zutphen kent veel meer bezoeken aan evenementen en sportief/outdoor aanbieders. Dit komt waarschijnlijk mede doordat de stad groter is en een belangrijkere regiofunctie heeft. Voor toeristische gebieden als Elburg en Doesburg vormen de vesting en het decor het bezoekmotief. Hoewel dit veel bezoekers trekt, zeker in de zomermaanden, is het de uitdaging om deze bezoekers meer te bieden dan alleen een mooi decor (dit is immers gratis). De uitdaging voor de gemeente Elburg is om niet zozeer de bezoekersaantallen te laten groeien, maar om vooral de bezoekers die komen beter/meer te bedienen en de hoofdoelgroep (cultuur(historie) geïnteresseerde gasten) meer gespreid over het jaar te trekken.

Wat verder opvalt in de vergelijking is de grootte van de verblijfstoeristische sector in de gemeente Nunspeet. Dat deze groter

is dan bijvoorbeeld de gemeente Putten heeft met name te maken met het grotere hotelaanbod van de gemeente Nunspeet. Wat de impact is van één sterke en grootschalige toeristische verblijfsaanbieder, laten de cijfers van de gemeente Oldebroek goed zien. Qua verblijfstoeristische markt zijn deze drie Veluwe gemeenten goed vergelijkbaar met de gemeente Berg en Dal, die een aantal sterke verblijfsaanbieders telt.

Wel is de dagrecreatieve markt in de gemeente Berg en Dal flink groter. Dit heeft te maken met een aantal sterke attracties/musea waar hogere bestedingsprofielen bij horen. Alleen de gemeente Putten komt hierbij in de buurt. Dit is het effect van aanbieders zoals de golfbaan en de sauna. Dat de dagrecreatieve markt in de gemeente Voorst veruit de grootste in de vergelijking is, komt door het festival op het terrein van Bussloo (van Leisurelands) met een hoog bestedingsprofiel (Ground Zero) en door een aantal activiteiten met een uitzonderlijk hoog bestedingsprofiel (denk aan parachutespringen of een rondvlucht bij vliegveld Teuge en aan Thermen Bussloo). Het effect van dergelijke dagrecreatieve activiteiten is aanzienlijk. De 4 Noord Veluwe gemeenten hebben relatief weinig van dergelijke aanbieders.

Kortom, in het algemeen doen zeker de gemeenten Putten en Nunspeet, maar ook het veel minder toeristische Oldebroek, het qua omvang van de toeristische bestedingen behoorlijk goed, ook vergeleken met de andere gemeenten buiten de regio. Alle drie de gemeenten 'scoren' tussen de € 20 en 30 miljoen per jaar en dat terwijl de bestedingen vanuit overnachtingen in objecten die onder forenzenbelasting vallen, hierbij nog niet zijn meegenomen.

Wat echter tegelijkertijd opvalt, is dat de 4 Noord Veluwe gemeenten in het algemeen zeer sterk afhankelijk zijn van de verblijfsrecreatie, zeker in vergelijking met de andere benchmarkgemeenten. Deze andere gemeenten beschikken over meer 'content'/dagrecreatief aanbod en kunnen zich daar ook mee onderscheiden als bestemming. De Veluwe gemeenten hebben dit veel minder (met uitzondering van gemeente Putten en in potentie gemeente Elburg). Dit is in combinatie met de magere kwaliteit van een groot deel van de verblijfsrecreatie een potentieel gevaar voor de toekomst. Bijkomend voordeel is dat de ontwikkeling van een groter dagrecreatief aanbod ook kansen biedt om het jaarrond aanbod te verbreden (bij goed en bij slecht weer).

B

Deel B

Bijlagen

Bijlage 1 - Deelvragen

Doeltreffendheid

- a) Welk toeristisch profiel streven de vier gemeenten na op lokaal niveau en waar sluit het mogelijk aan op regionaal beleid en regionale ontwikkelingen? Wat is hun ambitie op het gebied van recreatie, toerisme en evenementen? Wat is de visie op lange termijn en wat zijn de doelstellingen? Sporen de gemeentelijke ambitie en doelen met die van de lokale sector?
- b) Wat is het beleid – zowel inhoudelijk, voorwaardenscheppend als financieel – van de vier gemeenten op het gebied van toerisme, toeristische voorzieningen én toeristische evenementen?
- c) Wat is het beleid met betrekking tot toeristenbelasting en de besteding daarvan. Wat zijn concreet de (meer)opbrengsten uit de toeristenbelasting en wat wordt daarvan uitgegeven aan of geïnvesteerd in recreatie en toerisme?
- d) Worden de ambities en doelstellingen (meetbaar) behaald? Dit zo mogelijk toegespitst op groei van het aantal recreanten en toeristen, bestedingen door recreanten en toeristen, toename van de werkgelegenheid in de sector.

Doelmatigheid

- a) Welke inzet – financieel, middelen en personeel - doen de vier gemeenten om ambitie, doelstellingen en beleid te realiseren?

Rol van de raad

- a) Betreft het college de raad bij de beleidsvorming en het bepalen van de ambitie, en stelt de raad zelf actief kaders als het gaat om recreatie, toerisme en evenementen?
- b) Heeft de raad “knoppen om aan te draaien” als het gaat om geven van sturing aan het beleid van recreatie, toerisme en evenementen? En blijkt dat de raad daadwerkelijk waar mogelijk aan de knoppen zit?

Bijlage 2 – Overzicht gesprekspartners

Gemeentelijk

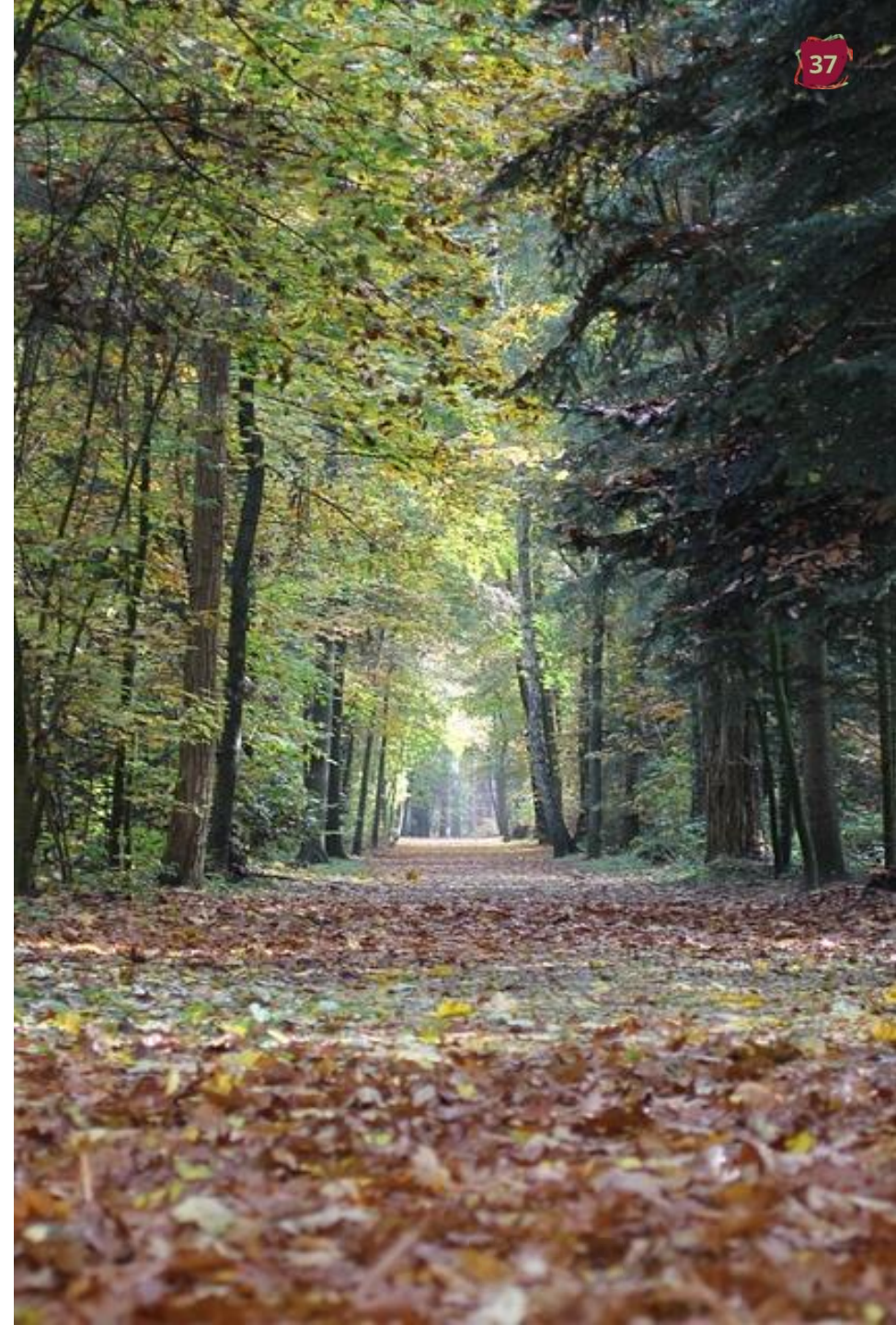
- Per gemeente een gesprek met wethouder en betrokken beleidsambtenaar/ambtenaren
- Per gemeente een workshop met raadscommissie

Lokale spelers

- Elburg: VVV en Museum Elburg (één organisatie)
- Nunspeet: Nunspeet uit de Kunst
- Putten: VVV Putten+ en Puttense Recreatie Ondernemers Vereniging (PROV)
- Oldebroek: Toeristisch Platform Oldebroek (TPO)

Regionale spelers

- Provincie Gelderland
- Veluwe Alliantie (gedeputeerde)
- Visit Veluwe
- RECRON (regiovertegenwoordiger)
- Leisurelands

Bijlage 3 – Werkwijze impactraming

Om inzicht in de omvang en de impact van de toeristische sector te krijgen, is bij dit onderzoek een zogenaamde monitor vrijetijdseconomie uitgevoerd. Voor de berekening van de economische impact van de toeristische sector wordt gebruik gemaakt van het Impactmodel Vrijtijdssector (weergegeven in figuur). Dit model bepaalt aan de hand van het aantal overnachtingen/bezoekers en bijbehorende bestedingsprofielen de totale toeristische bestedingen.

Input

In de monitor wordt een aantal categorieën onderscheiden. Deze categorieën vormen een weerspiegeling van de toeristische en recreatieve activiteiten in de gemeente. Globaal kunnen de toeristisch-recreatieve categorieën worden ingedeeld in:

- Verblijfstoerisme;
- Dagtoerisme.

Hierbij zijn verschillende onderzoeksmethoden gecombineerd:

- Met behulp van toeristenbelastingcijfers is de ontwikkeling van het aantal toeristische overnachtingen in kaart gebracht.
- Dagrecreatieve aanbieders zijn benaderd met een vragenlijst om bezoekersaantallen inzichtelijk te maken.
- De bezoekcijfers van evenementen zijn afkomstig van de gemeente.

- Buitenrecreatie is geanalyseerd aan de hand van het ContinuVrijeTijdsOnderzoek 2015 van NBTC NIPO Research, een grootschalig onderzoek naar vrijetijdsactiviteiten van Nederlanders, met een landelijke dekking, onderscheiden naar ongeveer 100 verschillende activiteiten. ZKA beschikt over de dataset van dit onderzoek. Daarbij is als ondergrens voor de activiteiten een duur van 2 uur aangehouden en alleen activiteiten van niet-inwoners zijn meegeteld (het principe dat ook in de landelijke R&T Standaard wordt gebruikt). Deze cijfers zijn op provinciaal en regionaal niveau het meest betrouwbaar. Het CVTO is op basis van een steekproef. Voor een betrouwbaar beeld moet de steekproef groot genoeg zijn. Op gemeentelijk niveau voldoet de grootte van de steekproef niet in alle gevallen aan onze eisen. Daarom zijn regionale cijfers de basis.

Output

De resultaten van de berekeningen geven de betekenis van toerisme en recreatie weer, uitgedrukt in bestedingen (in Euro's).

De berekening van de bestedingen geschiedt op basis van gemiddelde bestedingen per persoon per overnachting of bezoek. Op basis van de respons uit de monitor wordt bijvoorbeeld een entreprijs per

persoon voor attracties vastgesteld. De volgende categorieën worden onderscheiden in de bestedingen: Logies (verblijfskosten in logiesaccommodaties, excl. horeca); horeca; detailhandel; entree; vervoer.

Werkgelegenheid

Tot slot is de werkgelegenheid weergegeven. Voor de werkgelegenheid is een andere bron gebruikt en is dus niet direct afgeleid van de genoemde aantallen en bestedingen in dit rapport.

De bron achter de werkgelegenheidscijfers is LISA. LISA staat voor Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen en is een databestand met gegevens over alle vestigingen in Nederland waar betaald werk wordt verricht. Ten grondslag aan dit databestand ligt de samenvoeging van 19 regionale/provinciale registers, waaronder de PWE (provincie Gelderland).

Er is een landelijke standaard voor de vrijetijdssector (sector Recreatie & Toerisme) vastgesteld. De meest gebruikte indicatoren om de economische betekenis van de vrijetijdssector te bepalen zijn de bestedingen en de werkgelegenheid. Lisa is als bron van werkgelegenheid gekozen in de landelijke standaard. Zie

https://www.lisa.nl/include/nl/bibliotheek/Afbakening_RenT-sector.pdf voor de afbakening op SBI-niveau van de sector Recreatie & Toerisme.

Bijlage 4 – Vergelijking van ontwikkeling van de sector

Dagrecreatief aanbod

Deze pagina geeft een overzicht van de omvang van het dagrecreatieve aanbod per gemeente. Daarnaast is per gemeente weergegeven wat de trekkers zijn. Dit zijn de absolute bezienswaardigheden met een bovengemiddeld bereik, (één van) de reden(-en) om te komen.

Elburg

TYPE	AANTAL AANBIEDERS	TREKKERS
ATTRACTIES	7	
MUSEA	7	
SPORTIEF/OUTDOOR	7	
TOTAAL	21	De vesting met de combinatie aan museaal aanbod is dé trekker. Daarbinnen is Museum Elburg een trekker en kan Zandverhalen dit in potentie zijn/worden.

Nunspeet

TYPE	AANTAL AANBIEDERS	TREKKERS
ATTRACTIES	1	
MUSEA	2	
SPORTIEF/OUTDOOR	7	
THEATER	1	
TOTAAL	11	Het Noord Veluws Museum is een belangrijke trekker in de gemeente Nunspeet. Daarnaast is Leisurelands Zandenplas en de aangrenzende golfbaan Het Rijk van Nunspeet als gebied een belangrijke trekker en in potentie ook het Transferium (indien ontwikkelplannen doorgang vinden).

Denk bij attracties bijvoorbeeld aan tuinen en historische/bijzondere bouwwerken zoals molens en gemalen die open zijn voor recreatief bezoek, theaters en wellness. Tot de categorie sportief/outdoor horen bijvoorbeeld zwembaden, (mini)golfbanen, (indoor) speelparken, overrecreatie, huifkartochten, rondvaarten en outdoor activiteiten.

Oldebroek

TYPE	AANTAL AANBIEDERS	TREKKERS
ATTRACTIES	3	
MUSEA	2	
SPORTIEF/OUTDOOR	6	
TOTAAL	11	Landal Landgoed 't Loo is voor de gemeente Oldebroek dé trekker. Dit park voorziet in een totaalaanbod aan verblijf en dagrecreatieve voorzieningen voor haar gasten.

Putten

TYPE	AANTAL AANBIEDERS	TREKKERS
ATTRACTIES	7	
MUSEA	4	
SPORTIEF/OUTDOOR	8	
THEATER	1	
TOTAAL	20	Landgoed Schovenhorst is als gebied met recreatieve voorzieningen (Bostoren, museum, paden/routes etc.) een belangrijke trekker in de gemeente Putten. Daarnaast zijn Dutch Golf Putten , Sauna Drôme , het Bosbad en Leisurelands strand Nulde trekkers.

Dagrecreatieve bezoeken

GEMEENTE	AANTAL BEZOEKEN 2017	GROEI T.O.V. 2014
Elburg	347.000	17%
Nunspeet	612.200	3%
Oldebroek	190.000	5%
Putten	1.136.700	2%

Bovenstaand een overzicht van het aantal dagrecreatieve bezoeken per gemeente in 2017 en de ontwikkeling ten opzichte van 2014. Opvallend is de sterke groei in de gemeente Elburg. Dit komt deels door een groei in de bezoekersaantallen aan attracties en musea en deels doordat in 2014 het evenement Kerst in de Vesting niet heeft plaatsgevonden³. Daarnaast valt het hoge bezoekaantal van de gemeente Putten op. Het is met name één aanbieder die hier een groot aandeel in heeft, namelijk Strand Nulde met 477.000 bezoeken.

³ Als het evenement Kerst in de Vesting buiten beschouwing wordt gelaten in 2017, is de groei t.o.v. 2014 8%.

Toeristische overnachtingen

GEMEENTE	AANTAL TOERISTISCHE OVERNACHTINGEN 2017	GROEI T.O.V. 2014
Elburg	162.900	-3%
Nunspeet	592.100	7%
Oldebroek	471.600	2% ⁴
Putten	451.300	14%

Bovenstaande cijfers zijn op basis van toeristenbelastingcijfers berekend. Toeristische overnachtingen zijn de overnachtingen die via de toeristenbelasting worden verrekend, inclusief forfaitair (overnachtingen op seizoen- en jaarplaatsen van campings). Overnachtingen in verblijfsobjecten die door middel van forenzenbelasting worden aangeslagen, maken dus géén onderdeel uit van bovenstaand overzicht. Dit betekent dat het totaal aantal overnachtingen op recreatieve bestemmingen hoger zal zijn (en aanzienlijk hoger voor de gemeenten Putten en Nunspeet die een groot vakantieparkenaanbod kennen).

⁴ Ontwikkeling t.o.v. 2015 i.v.m. beschikbaarheid gegevens

Bestedingen

GEMEENTE	TOTALE BESTEDINGEN 2017	GROEI T.O.V. 2014
Elburg	€ 10.244.000	4%
Nunspeet	€ 29.783.000	5%
Oldebroek	€ 21.700.000	2%
Putten	€ 28.962.000	8%

Bovenstaand een overzicht van het aantal toeristische bestedingen per gemeente in 2017 en de groei ten opzichte van 2014. Dit is het totaal van dagrecreatieve en verblijfstoeristische bestedingen.

Wat opvalt is dat de gemeente Putten niet het hoogste totaal aan bestedingen heeft, ondanks dat ze veruit de meeste dagbezoeken mag ontvangen. Dit heeft te maken met het relatief lage bestedingsprofiel van oeverrecreanten, wandelaars en fietsers. Dat de gemeente Nunspeet de hoogste bestedingen kent en de gemeente Elburg de minste, is een direct gevolg van het aantal toeristische overnachtingen in deze gemeenten.

Werkgelegenheid⁵

GEMEENTE	AANTAL BANEN IN R&T-SECTOR 2017	GROEI T.O.V. 2014	AANDEEL R&T-SECTOR IN TOTALE WERKG. 2017	AANDEEL R&T-SECTOR IN TOTALE WERKG. 2014
Elburg	570	9,6%	6,0%	5,7%
Nunspeet	1.130	-2,6%	8,4%	9,0%
Oldebroek	400	0,0%	4,7%	4,9%
Putten	810	8,0%	8,5%	8,3%

Bovenstaand een overzicht van het aantal banen in de sector recreatie en toerisme volgens de R&T-standaard. Het aantal banen heeft betrekking op het totaal aantal fulltimers, parttimers en uitzendkrachten dat werkzaam is in de sector. Opvallend is dat ondanks de lichte groei in bestedingen, het aantal banen licht is afgenomen in de gemeente Nunspeet. In de gemeente Elburg is de werkgelegenheid aanzienlijk toegenomen en in de gemeente Putten gaat de groei gelijk op. De gemeente Oldebroek laat stabiele cijfers zien. Uit het aandeel van de toeristische sector in de totale werkgelegenheid (zie rechter tabel) blijkt met name het belang van toerisme voor de gemeenten Putten en Nunspeet.

⁵ Bron: LISA, 2017. Voor de werkgelegenheid is een andere bron gebruikt en is dus niet direct afgeleid van de genoemde aantallen en bestedingen in dit hoofdstuk. Zie ook bijlage 3.

Bijlage 5 – Vergelijking van beoordeling normenkader

Beleid, strategie en doelstellingen

NORM		ELBURG		NUNSPEET		OLDEBROEK		PUTTEN	
A1	Is er specifiek beleid ontwikkeld op gebied van toerisme en recreatie incl. evenementen?	Ja	Beleidsplan met uitvoeringsprogramma, biedt een globaal kader.	Nee	Er is momenteel geen specifiek beleid. Doel is om in 2019 visie en actieprogramma op te stellen.	Nee	Bestaand beleid zijn overwegend nota's over deelonderwerpen en weinig recent. Sector is nu uitgenodigd om een visie op te stellen.	Ja	Beleidsplan met globaal activiteitenplan. Concretisering in 2019 met input uit Dromenlab.
A2	Zijn de ambities en doelstellingen van dit beleid smart (specifiek, meetbaar, actiegericht, realistisch, tijdgebonden) geformuleerd?	Nee	Op onderdelen niet specifiek. Doelen veelal niet meetbaar en tijdsgebonden.	n.v.t.	Zie norm A1. Er is geen specifiek (recent) beleid en dit kan dus ook niet smart zijn geformuleerd.	n.v.t.	Zie norm A1. Er is geen specifiek (recent) beleid en dit kan dus ook niet smart zijn geformuleerd.	Nee	Vooralsnog beleidsmatig niet het geval. In de praktijk worden wel wat stappen gezet inmiddels die hier aan kunnen bijdragen (Dromenlab en monitor).
A3	Hoe verhouden deze zich tot trends en ontwikkelingen in de markt (marktconformiteit)?	Matig	Huidig beleid laat nog kansen liggen op m.n. verblijfsmarkt.	n.v.t.	Zie norm A1. Er is geen specifiek (recent) beleid en dit kan dus ook niet marktconform zijn opgesteld.	n.v.t.	Zie norm A1. Er is geen specifiek (recent) beleid en dit kan dus ook niet marktconform zijn opgesteld.	Onvoldoende	Huidig beleid laat nog kansen liggen om m.n. de dagrecreatieve markt. Let goed op aansluiting van lokaal beleid verblijfsaccommodaties bij marktontwikkelingen.
A4	In hoeverre wordt beleidsmatig en financieel op evenwichtige wijze aandacht gegeven aan het samengestelde toeristisch-recreatieve product (omgeving, accommodaties, organisatie).	Matig	De verdeling van aandacht tussen dag- en verblijfsaanbod en regionale en lokale samenwerking/promotie is wat uit balans.	Matig	In balans. Niet beleidsmatig vastgelegd, maar wel verankerd in projectplannen en budgetten.	Matig	Minimaal, passend bij huidig ambitieniveau.	Goed	In balans en vastgelegd in beleid en budgetten. Let wel op het niet laten ondersneeuwen van ontwikkeling van de dagrecreatie.
A5	Welke beoogde projecten, acties voor de afgelopen collegeperiode zijn gerealiseerd ? Bij welke is dit niet gelukt en wat is hiervan de oorzaak?	Matig	Praktische projecten zijn gerealiseerd, de meer strategische acties vragen om meer focus/tijd.	Matig	Praktische projecten zijn gerealiseerd. Visie biedt aanknopingspunt voor meer strategische focus.	Goed	Weinig doelen te realiseren. In voor de gemeente belangrijke onderwerpen als vitale vakantieparken en klompenpaden, zijn zaken gerealiseerd.	Matig	Diverse praktische en strategische projecten zijn niet gerealiseerd. Bij niet gerealiseerde zaken speelt m.n. afstemming met raad en sector een cruciale rol.
A6	Op hoeveel draagvlak kunnen deze rekenen vanuit de sector?	Matig	Het Elburgs netwerk nog wat meer samenhang en samenwerking gebruiken.	Goed	Geïnformeerde en betrokken sector.	Matig	Toeristisch Platform Oldebroek is aan zet voor opstellen visie en ziet graag hoger ambitie/strategie niveau van gemeente.	Matig	Gemeente zet stappen, maar aandachtspunt is het vertrouwen van ondernemers.
A7	Is er specifiek beleid en inzicht in de toeristenbelasting , wat de (meer)opbrengsten zijn en investeringen in de sectoren?	Nee	Wel inzicht, geen specifiek beleid.	Ja	Inzicht en bewuste investeringen.	Nee	Wel inzicht, geen specifiek beleid.	Ja	Inzicht en bewuste investeringen.

Organisatie en financiering

NORM		ELBURG		NUNSPEET		OLDEBROEK		PUTTEN	
B1	Bemensing: bij een gemeente die bepaalde ambities heeft op gebied van toerisme dienen voldoende fte's (vast en/of op projectbasis) beschikbaar te zijn voor het uitvoeren van het beleid.	Matig	Capaciteit begin 2018 uitgebreid van 0,3 naar 0,44 FTE. Te weinig capaciteit om strategische doelen voldoende van de grond te krijgen.	Goed	Capaciteit in 2018 uitgebreid van 0,1 naar 0,75 FTE. Capaciteit voldoet momenteel.	Goed	Capaciteit in 2018 licht uitgebreid naar 0,44 FTE. Capaciteit voldoet momenteel.	Goed	2 medewerkers met 0,7 FTE die naast toerisme en recreatie ook economische beleidstaken uitvoeren + een inhuurkracht specifiek voor R&T (0,4 FTE). Capaciteit voldoet momenteel.
B2	Grootte budget voor toerisme: de grootte van het beschikbare budget voor toerisme is niet significant hoger of lager dan in vergelijkbare gemeenten met een toeristisch karakter (op de Veluwe).	Matig	Enigszins bescheiden in vergelijking met de toeristische ambitie.	Goed	Grootte budget in overeenkomst met toeristische ambitie.	Matig	Bescheiden, maar in overeenkomst met toeristische ambitie.	Goed	Grootte budget in overeenkomst met toeristische ambitie.
B3	Relatie met externe partners: bij een succesvolle uitvoering van toeristisch beleid is er doorgaans sprake van goede cont(r)acten met hogere overheden, (regionale) promotie- en gastvrijheidsorganisaties alsmede de verschillende sectorvertegenwoordigingen.	Matig	Zie H3. Regionale cont(r)acten zijn goed, met lokale VVV is aandachtspunt.	Goed	Zie H3. Regionale en lokale cont(r)acten zijn goed.	Goed	Zie H3. Regionale cont(r)acten zijn goed. Oldebroek heeft geen lokale gastvrijheidsorganisatie, TPO verzorgt wel (enigszins in) lokale promotie (met subsidie gemeente).	Goed	Zie H3. Regionale en lokale cont(r)acten zijn goed.

Rol van de raad

NORM		ELBURG		NUNSPEET		OLDEBROEK		PUTTEN	
C1	De raad agendeert minimaal éénmaal (aan begin) collegeperiode het onderwerp toerisme in een gezamenlijke bijeenkomst om ambities en kaders gezamenlijk vast te stellen.	Nee	Toeristische onderwerpen komen versnipperd aan bod.	Nee	Toerisme is een speerpunt maar toeristische onderwerpen komen versnipperd aan bod.	Nee	Toerisme is geen speerpunt, raad reageert m.n. op actualiteit.	Nee	Toeristische onderwerpen komen versnipperd aan bod en een heldere koers ontbreekt.
C2	De raad of raadscommissie vraagt (proactief) om zich structureel en regelmatig op hoogte te laten stellen van de voortgang en ontwikkelingen bijv. door een RIB (raadsinformatiebrief) of toelichting in een raadscommissie.	Ja	Op verzoek van raad 4 keer per jaar update over voortgang van het beleid.	Nee	Niet het geval. Raad geeft aan zich goed betrokken te voelen door het college, m.n. door de werkwijze om raad al vanaf de brainstormfase te betrekken.	Nee	Dit is niet het geval. Daarnaast geen periodieke informering over toerisme aan de raad via RIB's.	Nee	Dit is niet het geval. College informeert de raad over deelonderwerpen, maar grip op samenhang/koers ontbreekt bij de raad.

Ontwikkelingen en effecten⁶

NORM		ELBURG		NUNSPEET		OLDEBROEK		PUTTEN	
D1	De groei van het aantal dagbezoeken (periode 2014-2017) loopt (minimaal) in de pas met de groei van de andere 3 gemeenten.	Ja	Het aantal dagbezoeken is met 17% toegenomen.	Nee	Het aantal dagbezoeken is met 3% toegenomen.	Ja	Het aantal dagbezoeken is met 5% toegenomen.	Nee	Het aantal dagbezoeken is met 2% toegenomen.
D2	De groei van het aantal overnachtingen (periode 2014-2017) loopt (minimaal) in de pas met de groei van de andere 3 gemeenten.	Nee	Het aantal toeristische overnachtingen is met 3% afgenomen.	Ja	Het aantal toeristische overnachtingen is met 7% toegenomen.	Ja	Het aantal toeristische overnachtingen is met 2% toegenomen.	Ja	Het aantal toeristische overnachtingen is met 14% toegenomen.
D3	De groei van de bestedingen en werkgelegenheid loopt (minimaal) in de pas bij de groei van de bestedingen en werkgelegenheid in de regio (periode 2014-2017).	Ja	Toeristische bestedingen met 4% toegenomen, aantal banen met 10% gegroeid.	Nee	Toeristische bestedingen met 5% toegenomen, aantal banen met 3% gedaald.	Nee	Toeristische bestedingen met 2% toegenomen, aantal banen stabiel gebleven.	Ja	Toeristische bestedingen met 8% toegenomen, aantal banen met 8% gegroeid.

6

De genoemde cijfers zijn de resultaten van de voor dit rekenkameronderzoek uitgevoerde monitor vrijetijdseconomie van ZKA. Zie voor een uitgebreide toelichting hierop H4 en bijlage 3 en 4.

Bijlage 6 – Beantwoording deelvragen Putten

Doeltreffendheid

Welk toeristisch profiel streven de vier gemeenten na op lokaal niveau en waar sluit het mogelijk aan op regionaal beleid en regionale ontwikkelingen? Wat is hun ambitie op het gebied van recreatie, toerisme en evenementen? Wat is de visie op lange termijn en wat zijn de doelstellingen? Sporen de gemeentelijke ambitie en doelen met die van de lokale sector?

Putten profileert zich als “Bomendorp”, met de Veluwe in de achtertuin en de Randmeren in de voortuin. “Putten wil zich ontwikkelen tot een authentiek dorp met een eigen gezicht op de Veluwe” (uit het beleidsplan Het Bomendorp komt tot leven). Dit sluit goed aan bij de ontwikkelingen op regionaal niveau (zo werkt Visit Veluwe aan verschillende smaken/belevingsgebieden binnen de Veluwe (Veluws recreatief netwerk)) en is Putten via de relevante verbanden aangesloten (zie H3).

De gemeente ziet toerisme als een belangrijke sector voor de gemeente. De ambitie is om “de toeristische potentie optimaal te benutten door aan te trekken, te verbinden en te stimuleren”. De doelstellingen om deze ambitie waar te maken, zijn uitgewerkt in het activiteitenplan behorende bij het beleidsplan. De concrete uitwerking

van deze doelstellingen/activiteiten vindt momenteel plaats. Hiertoe zijn met de sector diverse sessies gehouden, het zogenaamde Dromenlab.

Wat is het beleid – zowel inhoudelijk, voorwaardenscheppend als financieel – van de vier gemeenten op het gebied van toerisme, toeristische voorzieningen én toeristische evenementen?

Het beleidsplan Het Bomendorp komt tot leven is de lokale uitwerking van het economische spoor van het programma Vitale Vakantieparken. Hierin staat (globaal) beschreven wat de visie, doelstellingen zijn en wat de gemeente doet/wil doen om de sector te ondersteunen (gaat breed in op de sector, de voorzieningen en de evenementen). Beleidsnota Recreatie+ is de lokale uitwerking van het ruimtelijke spoor van het programma Vitale Vakantieparken. Deze nota voorziet in instrumenten ter versterking van het huidige gebruik van vakantieparken.

De gemeente investeert structureel in regionale samenwerkingsverbanden, lokale samenwerking en gastheerschap via VVW Putten+ (tevens voor de coördinatie van evenementen) en draagt naast investeringen in het bevorderen van toerisme bij aan de exploitatie van het Bosbad en (onderhoud) van openluchtrecreatie (paden/routes).

Wat is het beleid met betrekking tot toeristenbelasting en de besteding daarvan. Wat zijn concreet de (meer)opbrengsten uit de toeristenbelasting en wat wordt daarvan uitgegeven aan of geïnvesteerd in recreatie en toerisme?

De inkomsten uit de toeristenbelasting zijn niet officieel gelabeld (het is geen doelbelasting), maar de gemeente zorgt er bewust voor dat er in de volle breedte in de sector geïnvesteerd wordt (via bv. Vitale Vakantieparken, de VVV en het zwembad).

Worden de ambities en doelstellingen (meetbaar) behaald? Dit zo mogelijk toegespitst op groei van het aantal recreanten en toeristen, bestedingen door recreanten en toeristen, toename van de werkgelegenheid in de sector.

Dit is lastig te zeggen omdat de ambities en doelstellingen niet als zodanig zijn vastgelegd/bestaan (zie ook de beoordeling van norm A2 in H5). Wel laat de sector over de periode 2014-2017 een (aanzienlijke) groei zien in de toeristische vraag en bestedingen alsmede werkgelegenheid (zie H4 en normen D1t/m3 in H5).

Doelmatigheid

Welke inzet – financieel, middelen en personeel - doen de vier gemeenten om ambitie, doelstellingen en beleid te realiseren?

Toeristische taken zijn bij verschillende mensen ondergebracht. Er is een beleidsmedewerker Economie, recreatie en toerisme (0,7 FTE), een bedrijvencontactpersoon die er daarnaast RO en economie beleidstaken bij doet (0,7 FTE) en er is een inhuurkracht specifiek voor R&T voor 2 dagen per week. Deze houdt zich specifiek bezig met Vitale Vakantieparken, de bezoekersmonitor en het innovatietraject/kwaliteitsimpuls verblijfsrecreatie ondernemers. Ook de sector geeft aan te merken dat er sinds 2018 meer capaciteit (en continuïteit) is bij de gemeente.

Het budget voor toerisme in de gemeente Putten is aanzienlijk en past goed bij het toeristische karakter van de gemeente. De grootte van het budget is aanzienlijk hoger dan in Elburg (beperkte verblijfs capaciteit) en in Oldebroek (weinig toeristische ambitie) en meer in verhouding tot de gemeente Nunspeet (dat qua omvang van de sector en ambities goed vergelijkbaar is met Putten).

Rol van de raad

Betrekt het college de raad bij de beleidsvorming en het bepalen van de ambitie, en stelt de raad zelf actief kaders als het gaat om recreatie, toerisme en evenementen?

Dit is niet het geval. De raad geeft aan toerisme belangrijk te vinden maar dit komt niet altijd duidelijk naar voren in heldere focus en een proactieve houding. Het college informeert de raad/houdt raad op de hoogte over majeure onderwerpen zoals het toeristische beleid, het Bosbad en de Vitale Vakantieparken. Uit de raad komt echter het signaal dat deelonderwerpen inderdaad behandeld worden, maar dat de stip op de horizon/koers en samenhang niet duidelijk genoeg zijn.

Heeft de raad “knoppen om aan te draaien” als het gaat om geven van sturing aan het beleid van recreatie, toerisme en evenementen? En blijkt dat de raad daadwerkelijk waar mogelijk aan de knoppen zit?

Op dit moment zijn de “knoppen” van de raad met name het wel of niet instemmen met het voorgestelde beleid, bestemmingsplanwijzigingen of projecten en bijbehorende budgetten.

Het college informeert de raad over majeure onderwerpen, waarop de raad reageert/stuurt. Zo is het onderwerp fietspaden opgepikt door de raad uit de informatiebrief en vervolgens zelf geagendeerd in de raadscommissie.

ZKA LEISURE CONSULTANTS
Brugstraat 1A
5211 VS 's-Hertogenbosch

088 - 210 02 50
info@zka.nl
www.zka.nl

Gré Beekers
Martine Mollema

gemeente putten

Fontanusplein 1
Postbus 400
3880 AK Putten
T (0341) 359 611
F (0341) 359 659
E info@putten.nl
www.putten.nl

IBAN:
NL12 ABNA 0446 4882 40
KvK 0821 6960

Aan de leden van de Rekenkamercommissie

Uw brief van / uw kenmerk		Zaaknummer: 1046161
Behandelend ambtenaar	S. Neven	Documentnummer: 1046640
Doorkiesnummer	(0341) 359639	
Afdeling	RU/BA	
Onderwerp	Rekenkameronderzoek Toeristisch beleid	Verzonden:

Putten, 16 april 2019

Geachte commissie,

Ons college heeft kennis genomen van het onderzoeksrapport inzake 'Putten-Rekenkameronderzoek Toeristisch Beleid' van de gemeenten Elburg, Nunspeet, Oldebroek en Putten. U heeft het rapport aan ons toegezonden in verband met bestuurlijk wederhoor.

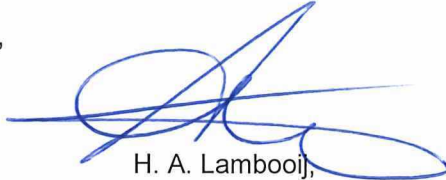
In reactie hierop melden wij u dat wij ons in de hoofdlijnen van het rapport kunnen vinden en instemmen met de in het rapport benoemde conclusies en aanbevelingen.

Wij vertrouwen erop u met deze reactie van dienst te zijn geweest.

Met vriendelijke groet,

burgemeester en wethouders van Putten,

mr. F.E. Contant,
secretaris

H. A. Lamboij,
burgemeester

Let op: Tijdens de renovatie van het gemeentehuis kunnen inwoners terecht bij de publieksbalies aan de Verlengde Dorpsstraat 3, 3881 BG Putten. De werkplekken van de gemeentelijke organisatie verhuizen tijdelijk naar een kantoor op de locatie van de Vanenburg en het voormalige politiebureau. Kijk voor meer informatie op www.putten.nl/contact.

Nawoord Rekenkamercommissie rapport Recreatie en Toerisme

Putten

De Rekenkamercommissie dankt het college van Putten voor de toegezonden reactie.

De Rekenkamercommissie vindt het uitermate plezierig dat het college van Putten zich in de hoofdlijnen van het rapport kan vinden en instemt met de in het rapport benoemde conclusies en aanbevelingen.

Aan de verdere behandeling van dit rapport in de commissievergadering van de gemeenteraad werken wij van harte mee en de verwerking van de aanbevelingen gaan wij zo goed mogelijk volgen.